



# Tiếp tục chuyển giao các công việc quản lý nhà nước về kiểm toán cho các Hội nghề nghiệp về kế toán, kiểm toán với việc góp phần hoàn thiện cơ chế kiểm soát chất lượng dịch vụ kế toán, kiểm toán

II THS. TRẦN KHÁNH LÂM

(TGD Công ty TNHH Kiểm toán và tư vấn Chuẩn Việt)

**K**ế toán, kiểm toán là ngành nghề kinh doanh có điều kiện đồng thời là một loại hình dịch vụ phổ biến và quan trọng ở mọi quốc gia. Trong xu thế toàn cầu hóa và hội nhập kinh tế quốc tế tất yếu sẽ dẫn đến sự hình thành thị trường thống nhất về dịch vụ kế toán, kiểm toán, trước hết là quốc gia, tiếp theo là khu vực, sau đó là toàn cầu. Trong bối cảnh đó, việc đẩy nhanh sự phát triển, nâng cao trình độ nghề nghiệp và đảm bảo chất lượng dịch vụ kiểm toán tiếp cận và ngang tầm với các nước trong khu vực và trên thế giới là nhiệm vụ hết sức quan trọng đối với mọi quốc gia đang phát triển, và trong sự nghiệp quan trọng đó, vai trò của Hội nghề nghiệp là rất lớn và cần được Nhà nước quan tâm đặc biệt.

Từ năm 2005, Bộ Tài chính đã chuyển giao một số công việc liên quan đến quản lý nhà nước về kế toán, kiểm toán cho các Hội nghề nghiệp về kế toán, kiểm toán, và thực tế đã chứng minh việc chuyển giao cho các Hội nghề nghiệp những công việc này là hợp lý. Việc chuyển giao là phù hợp với thông lệ quốc tế và xu hướng phát triển của xã hội, đúng với chủ trương đổi mới mở cửa, hội nhập của Đảng và Nhà nước;

đồng thời góp phần tăng cường cơ chế kiểm soát chất lượng dịch vụ kiểm toán và là cơ sở pháp lý để Việt Nam triển khai đàm phán để thực hiện Hiệp định khung về thừa nhận lẫn nhau về hành nghề kế toán, kiểm toán giữa các nước thuộc khối ASEAN đã được ký kết vào tháng 8/2008.

Trong xu thế hội nhập, để có được sự thừa nhận về hành nghề kế toán, kiểm toán giữa các nước trong khu vực và trên thế giới, Việt Nam đã, đang và cần tiếp tục chuyển giao các công việc quản lý nhà nước về kế toán, kiểm toán cho các Hội nghề nghiệp cho phù hợp với thông lệ quốc tế, cụ thể như sau:

## Hoạt động nghề nghiệp kế toán, kiểm toán trên thế giới

Trong điều kiện kinh tế thị trường, báo cáo tài chính (BCTC) của doanh nghiệp phải trung thực, minh bạch và công khai vì liên quan đến lợi ích, nghĩa vụ của nhiều nhà đầu tư. Để góp phần đảm bảo yêu cầu trên, những người làm nghề kế toán, kiểm toán đã lập ra các tổ chức nghề nghiệp độc lập để thực hiện trách nhiệm đào tạo, xác nhận năng lực, cung cấp thông tin và quản lý đạo đức nghề nghiệp kế toán, kiểm toán cho những người hành nghề này. Nhờ đó uy tín, danh tiếng của những người



hành nghề ngày càng được nâng cao, được không chỉ từng nước mà nhiều nước thừa nhận, như Hiệp Hội kế toán công chứng Anh (ACCA) hiện có 122.000 Hội viên, 80 văn phòng đại diện trên 64 nước trên thế giới, đã có văn phòng và 220 hội viên ở Việt Nam; Hội kế toán công chứng Australia (CPAA) hiện có 120.000 Hội viên, 10 văn phòng đại diện trên thế giới, có văn phòng và 125 Hội viên ở Việt Nam. Cơ quan Nhà nước các nước trên đã thừa nhận kết quả hoạt động của các Hội nghề nghiệp này. Tuy nhiên Nhà nước vẫn thực hiện sự kiểm tra, kiểm soát hoạt động của các Hội nghề nghiệp này.

**Chức năng, nhiệm vụ của các Hội nghề nghiệp kế toán, kiểm toán**

» Các Hội nghề nghiệp quốc tế như ACCA, CPAA:

Các Hội nghề nghiệp quốc tế như ACCA, CPAA... thường được Nhà nước thừa nhận các chức năng, nhiệm vụ sau đây:

- Nghiên cứu, soạn thảo, ban hành và công bố các Chuẩn mực kế toán, Chuẩn mực kiểm toán và Chuẩn mực đạo đức nghề nghiệp kế toán, kiểm toán; ban hành các tài liệu hướng dẫn thực hiện Chuẩn mực kế toán, Chuẩn mực kiểm toán;

- Tổ chức các khoá đào tạo, tổ chức thi và cấp chứng chỉ Hội viên (Chứng chỉ hành nghề) trên cơ sở tài liệu do Hội yêu cầu, biên soạn cho các đối tượng sau khi đạt kỳ thi và có đủ 3-5 năm kinh nghiệm thực tế mới được là Hội viên chính thức của Hội;

- Tổ chức cập nhật kiến thức mới hàng năm cho Hội viên; cung cấp thông tin nghề nghiệp và tư vấn chuyên môn cho Hội viên;

- Kiểm soát chất lượng cung cấp dịch vụ của Hội viên; quản lý đạo đức nghề nghiệp và xử lý các sai phạm của Hội viên.

Hội viên của các Hội nghề nghiệp quốc tế muốn hành nghề ở một nước nào đó bắt buộc phải tham dự kỳ thi đầy đủ hoặc kỳ thi

chuyển đổi để lấy chứng chỉ hành nghề kế toán, kiểm toán và trở thành Hội viên của Hội nghề nghiệp của nước đó.

**» Các Hội nghề nghiệp của từng quốc gia**

Các Hội nghề nghiệp của từng quốc gia ở các nước đã và đang phát triển được Nhà nước giao cho thực hiện các chức năng, nhiệm vụ tương tự như các chức năng, nhiệm vụ của các Hội nghề nghiệp quốc tế. Riêng 2 loại công việc sau trong từng quốc gia, Nhà nước giao cho các Hội nghề nghiệp có sự khác nhau là:

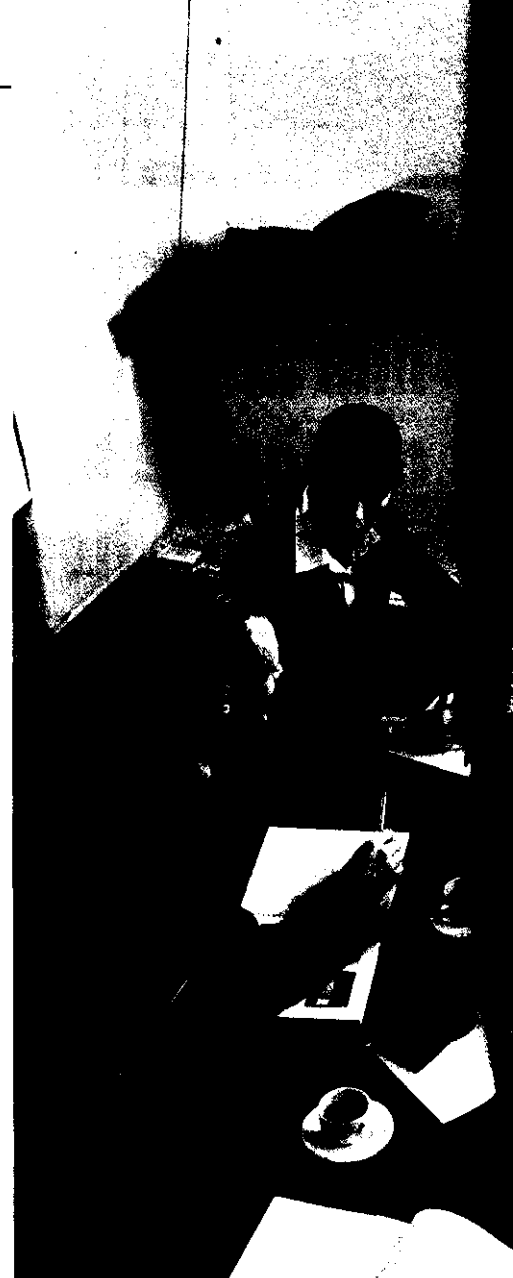
- Việc công bố các Chuẩn mực kế toán, Chuẩn mực kiểm toán có 3 cách thức triển khai: (1) Giao cho Hội nghề nghiệp thực hiện, (2) Hội nghề nghiệp nghiên cứu, soạn thảo trình Nhà nước ban hành và công bố, (3) Cơ quan Nhà nước có sự phối hợp của Hội nghề nghiệp nghiên cứu, soạn thảo, ban hành và công bố.

- Việc tổ chức thi và cấp chứng chỉ hành nghề có 2 cách thức triển khai: (1) Hội nghề nghiệp thực hiện được Nhà nước thừa nhận; (2) Cơ quan Nhà nước có sự phối hợp của Hội nghề nghiệp tổ chức thực hiện.

**Cơ sở pháp lý**

Tất cả các qui định liên quan đến mục đích, vai trò, chức năng, nhiệm vụ của Hội nghề nghiệp và tiêu chuẩn, điều kiện của Hội viên được qui định trong văn bản qui phạm pháp luật của các nước dưới các hình thức khác nhau, có nước có Luật riêng về Hội nghề nghiệp tự quản về kế toán, kiểm toán, có nước có các chương riêng về Hội nghề nghiệp qui định trong Luật hoặc Nghị định riêng về kiểm toán độc lập...

Trong xu thế hội nhập kinh tế quốc tế, để có được sự thừa nhận về hành nghề kế toán, kiểm toán giữa các nước thì một trong các yêu cầu bắt buộc là Hội nghề nghiệp của nước đó phải là thành viên của Liên đoàn Kế toán quốc tế (IFAC) và Hội viên của Hội nghề nghiệp phải tuân thủ đầy đủ



các nghĩa vụ Hội viên (SMO) theo các tiêu chuẩn do IFAC qui định.

**Hoạt động nghề nghiệp kế toán, kiểm toán ở Việt Nam**

**Quản lý Nhà nước về kế toán và kiểm toán độc lập và các Hội nghề nghiệp kế toán, kiểm toán ở Việt Nam**

- Từ trước năm 2005, Bộ Tài chính là cơ quan quản lý nhà nước, trực tiếp thực hiện và quản lý trực tiếp mọi hoạt động liên quan đến kế toán, kiểm toán

- Năm 1991 ở Việt Nam đã thành lập 2 công ty kế toán, kiểm toán đầu tiên. Qua 17 năm hoạt động đến nay cả nước đã có trên 1500 người được cấp chứng chỉ KTV, chứng chỉ hành nghề kế toán, trong đó có trên 150 doanh nghiệp kiểm toán (DNKT), trong



người làm kế toán trong phạm vi cả nước.

- Năm 2005, Việt Nam đã thành lập Hội Kiểm toán viên hành nghề Việt Nam (VACPA).

**Nội dung công việc Bộ Tài chính đã chuyển giao cho VAA và VACPA theo lộ trình chuyển giao phù hợp**

Đến năm 2006, Việt Nam đã cam kết mở cửa gần như hoàn toàn dịch vụ kế toán, kiểm toán. Xét đến sự cần thiết của công cuộc đổi mới, mở cửa và hội nhập quốc tế; xét điều kiện thực tế của các Hội nghề nghiệp kế toán, kiểm toán đã có ở Việt Nam, ngày 14/07/2005 tại Quyết định số 47/2005/QĐ-BTC (sau đây gọi là Quyết định số 47), Bộ Tài chính đã quyết định chuyển giao một số công việc liên quan đến quản lý nhà nước về kế toán, kiểm toán làm cho VAA và VACPA. Nội dung công việc chuyển giao chủ yếu như sau:

(1). Tổ chức bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ nghề nghiệp kế toán, kiểm toán cho kế toán viên và KTV hành nghề. Thực hiện cập nhật kiến thức hàng năm theo quy định cho kế toán viên và KTV hành nghề; (2). Quản lý thống nhất danh sách kế toán viên và KTV hành nghề, danh sách doanh nghiệp kế toán, DNKT; (3). Xem xét điều kiện và công khai danh sách kế toán viên và KTV hành nghề, danh sách doanh nghiệp kế toán và DNKT đủ điều kiện hành nghề; (4). Thực hiện kiểm tra tuân thủ pháp luật về kế toán, kiểm toán, chất lượng dịch vụ

trong các doanh nghiệp kế toán và DNKT. Hàng năm thực hiện tổng kết, đánh giá chất lượng dịch vụ và hoạt động nghề nghiệp của kế toán viên và KTV hành nghề, hoạt động kế toán, kiểm toán và báo cáo với Bộ Tài chính; (5). Các việc cụ thể khác như: Tham gia tổ chức thi KTV và kế toán viên hành nghề.

Để có cơ sở pháp lý cho VAA và VACPA tổ chức triển khai các công việc được giao, Bộ Tài chính đã ban hành các văn bản có liên quan bao gồm: Thông tư số 72/2007/TT-BTC ngày 27/6/2007 Hướng dẫn việc đăng ký và quản lý hành nghề kế toán; Thông tư số 64/2004/TT-BTC ngày 29/6/2004 và Thông tư số 60/2006/TT-BTC ngày 28/6/2006 Hướng dẫn tiêu chuẩn, điều kiện thành lập và hoạt động đối với DNKT; Quyết định số 32/2007/QĐ-BTC ngày 15/5/2007 về Quy chế kiểm soát chất lượng dịch vụ kế toán, kiểm toán; Quyết định số 94/2007/QĐ-BTC ngày 16/11/2007 về Quy chế thi và cấp Chứng chỉ KTV và Chứng chỉ hành nghề kế toán.

Ngoài các công việc trên, hiện nay Bộ Tài chính còn uỷ quyền cho VACPA thực hiện việc nghiên cứu, soạn thảo, cập nhật Hệ thống chuẩn mực kiểm toán Việt Nam (theo Quyết định số 1053/QĐ-BTC ngày 13/5/2008).

**Điều kiện chuyển giao**

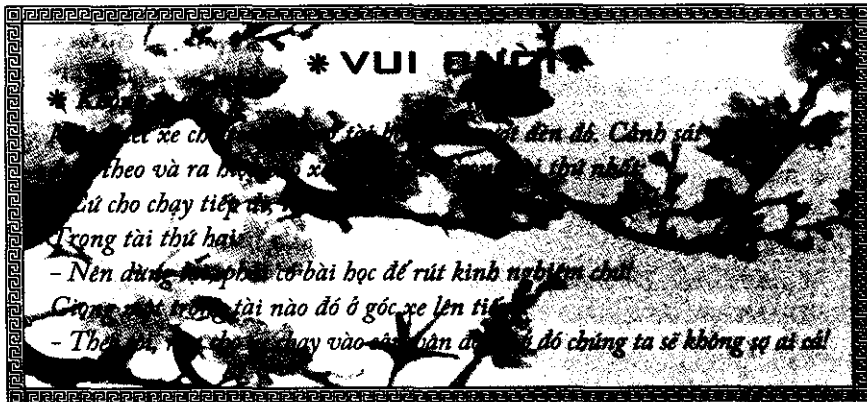
(1) VAA, VACPA phải bổ sung Điều lệ, chấn chỉnh tổ chức bộ máy, đảm bảo đủ điều kiện hoạt động của một tổ chức nghề nghiệp tự quản và độc lập. (2) Cán bộ của Hội phải có chứng chỉ hành nghề, có kinh nghiệm thực tế. (3) Bộ Tài chính hỗ trợ một phần kinh phí, phương tiện làm việc và thực hiện kiểm tra, giám sát hoạt động các Hội.

**Đánh giá kết quả công việc đã đạt được từ khi Bộ Tài chính chuyển giao cho VACPA đến nay**

VACPA đã đáp ứng được các điều kiện chuyển giao và có thể đánh

đó có 145 công ty đủ điều kiện hành nghề; 18 doanh nghiệp kế toán và 01 cá nhân đủ điều kiện hành nghề.

- Năm 1994, Việt Nam đã thành lập Hội Kế toán Việt Nam, đến năm 2004 đổi tên là Hội Kế toán và Kiểm toán Việt Nam (VAA). Hội viên VAA là tất cả đội ngũ những



giá kết quả về từng công việc đã đạt được từ khi được chuyển giao như sau:

**Hoạt động bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ và cập nhật kiến thức cho KTV hành nghề**

Nhìn chung, công việc cập nhật kiến thức về cơ bản đạt kết quả tốt do VACPA có nhiều cải tiến và không ngừng nâng cao chất lượng cụ thể như sau:

» Thứ nhất: VACPA đã chủ động lập Kế hoạch cập nhật kiến thức KTV ngay từ đầu năm gửi xin ý kiến các DNKT trước khi chính thức thông qua. Sau đó VACPA thông báo Kế hoạch cập nhật kiến thức KTV để các DNKT chủ động bố trí thời gian và đăng ký tham dự các lớp học cho KTV, đáp ứng yêu cầu cập nhật kiến thức và đảm bảo đủ thời gian qui định.

» Thứ hai: VACPA đã hợp tác với các tổ chức và Hội nghề nghiệp quốc tế có uy tín và các DNKT lớn nên đã mời, bố trí được nhiều giảng viên trong nước và quốc tế có năng lực chuyên môn cao, kinh nghiệm thực tế nhiều. Việc tổ chức lớp cập nhật đã được thực hiện nghiêm túc, có biện pháp xử lý nghiêm, kịp thời các sai phạm.

» Thứ ba: VACPA đã tổ chức lấy và tiếp thu ý kiến học viên nên các lớp học đã được cải cách, đổi mới đáng kể về nội dung, lựa chọn giảng viên và địa điểm học tốt hơn;

» Thứ tư: Về hình thức cập nhật, VACPA đã tổ chức có sự kết hợp giữa các lớp giảng dạy với các buổi tọa đàm, giao tiếp với Hội viên, trả lời câu hỏi, tổ chức hội thảo; giữa lớp mở tập trung 3-4 ngày cho các nội dung cần cập nhật với lớp mở theo từng chuyên đề, kết hợp lớp học trong và ngoài giờ, ngày nghỉ... bảo đảm mỗi KTV đều dự ít nhất là 40 giờ; Hàng năm VACPA có Bảng tổng hợp số giờ tham dự các lớp cập nhật kiến thức cho từng KTV hành nghề, từng DNKT để xem xét khi xác nhận đăng ký hành nghề.

Để đáp ứng yêu cầu thực tế và

phù hợp với thông lệ quốc tế, năm 2007 VACPA đã có văn bản hướng dẫn và được Bộ Tài chính chấp thuận cho các DNKT tự tổ chức cập nhật kiến thức cho KTV theo yêu cầu, nội dung cập nhật của Bộ Tài chính.

» Thứ năm: Về nội dung cập nhật được cải tiến đa dạng và phong phú hơn để đáp ứng yêu cầu của người hành nghề. Ngoài các nội dung cơ bản phải cập nhật, VACPA còn tổ chức nhiều lớp cập nhật về các vấn đề chuyên sâu mà các DNKT qui mô vừa và nhỏ khó có khả năng thực hiện. VACPA đã phân loại các nội dung cập nhật phù hợp với từng loại đối tượng: Ban lãnh đạo, trưởng phó phòng, người vừa được cấp chứng chỉ đủ điều kiện hành nghề...

**Đánh giá chung về 2 loại công việc “(1) Quản lý thống nhất danh sách KTV hành nghề và DNKT đang hành nghề kiểm toán độc lập trên cả nước” và (2) Xem xét điều kiện và công khai danh sách KTV hành nghề và danh sách DNKT đủ điều kiện hành nghề theo quy định của pháp luật chuyển giao cho VACPA thực hiện.**

Trong các năm gần đây số lượng KTV hành nghề và DNKT tăng nhanh, việc chia tách các DNKT lớn thành nhiều DNKT mới hoặc hợp nhất giữa các DNKT nhỏ và sự biến động tăng, giảm KTV đăng ký hành nghề xảy ra khá phổ biến và phức tạp. Thực tế này đòi hỏi VACPA phải có cách thức triển khai phù hợp. Hai loại công việc trên khi được chuyển giao, VACPA thực hiện tốt,

có hiệu quả cụ thể như sau:

» Thứ nhất: VACPA có công văn hướng dẫn chi tiết việc đăng ký hành nghề và có sự phối hợp chặt chẽ với các cơ quan nhà nước liên quan như Vụ CĐKT&KT, UBCKNN và Cơ quan cấp đăng ký kinh doanh để trao đổi, xin ý kiến, cung cấp thông tin trong quá trình quản lý và xem xét, xác nhận KTV và DNKT đủ điều kiện hành nghề.

» Thứ hai, VACPA đã có nhiều đổi mới thực hiện quản lý thống nhất danh sách KTV hành nghề và DNKT như: Có chương trình phần mềm theo dõi, cập nhật toàn bộ 908 KTV hành nghề, mọi thông tin thay đổi của Hội viên, KTV hành nghề, DNKT đều được cập nhật hàng ngày, thực hiện công khai trên trang Website của VACPA toàn bộ danh sách KTV hành nghề và DNKT đủ điều kiện hành nghề trong cả nước, hạn chế đáng kể tình trạng KTV không hành nghề vẫn đăng ký hành nghề; hạn chế hoàn toàn KTV không đủ điều kiện vẫn làm giám đốc DNKT như trước đây.

**Công việc kiểm tra tuân thủ pháp luật về kế toán, kiểm toán, chất lượng dịch vụ trong các DNKT**

Mặc dù nhân lực còn hạn chế nhưng VACPA đã có nhiều cải tiến, nỗ lực để hoàn thành tốt công việc này, cụ thể như sau:

» Thứ nhất: Trước khi chuyển giao, công việc này thuộc trách nhiệm của Bộ Tài chính, thành phần đoàn kiểm tra chủ yếu là cán bộ Bộ Tài chính đa số là những người chưa hành nghề, không có chứng chỉ KTV nên chất



lượng kiểm tra còn nhiều hạn chế.

» Thứ hai: Có nhiều thay đổi trong cách thức tổ chức kiểm tra như:

- Số lượng các đơn vị được kiểm tra tăng hàng năm; công việc kiểm tra chia thành các đợt, các đoàn kiểm tra khác nhau; thành phần từng đoàn kiểm tra có sự tham gia của cán bộ chuyên trách của VACPA, của Bộ Tài chính và Hội viên của VACPA huy động từ các DNKT lớn; thời gian kiểm tra từng đơn vị dài hơn.

Nội dung và phạm vi kiểm tra khá toàn diện, thành phần đoàn kiểm tra của VACPA có trình độ chuyên môn cao và kinh nghiệm thực tế lâu năm. Qua kiểm tra đã phát hiện nhiều sai sót ở đơn vị được kiểm tra mà chỉ những người thực tế hành nghề mới làm được. Từ đó góp phần đáng kể trong việc tăng cường chất lượng hoạt động và chất lượng dịch vụ kiểm toán trong các DNKT nói chung, đặc biệt là các DNKT nhỏ và vừa.

Hàng năm đều tổ chức tổng kết đánh giá tình hình và kết quả hoạt động nghề nghiệp kế toán, kiểm toán để báo cáo Bộ Tài chính và làm tài liệu cùng Bộ Tài chính tổ chức họp thường niên tất cả các giám đốc các DNKT đang hoạt động tại Việt Nam, nhằm rút kinh nghiệm, sửa chữa sai sót và đề ra hướng phát triển cho năm sau.

#### Các công việc khác:

+ Từ 2005 đến nay, VACPA đã tham gia tổ chức thi và cấp chứng chỉ KTV và chứng chỉ hành nghề kế toán (cử đại diện tham gia là thành viên Hội đồng thi KTV); tham gia viết tài liệu học, ôn thi và tổ chức các lớp học và ôn thi cho người dự thi lấy chứng chỉ KTV; tham gia phát hành hồ sơ thi KTV, xem xét điều kiện dự thi khi tiếp nhận hồ sơ của người dự thi; thu hộ lệ phí thi nộp cho Bộ Tài chính.

+ Ngoài ra, trong 3 năm hoạt động VACPA đã rất thành công trong hoạt động phát triển Hội viên (từ 230 người sau 3 năm đã lên 814 Hội viên); hoạt động tư vấn, giải đáp thắc mắc về chuyên môn nghiệp vụ cho KTV hành nghề và Hội viên; hoạt động tuyên truyền, quảng bá hình ảnh hoạt động hội, hoạt động đối ngoại có kết quả tốt, đã ký Biên bản hợp tác với Tổ chức nghề nghiệp quốc tế như ACCA, CPAA, ICPAS.

#### Đánh giá kết quả công việc đã đạt được từ khi Bộ Tài chính chuyển giao cho VAA đến nay:

VAA có nhiều cố gắng trong việc triển khai các công việc do Bộ Tài chính chuyển giao. VAA thực hiện từ tháng 6/2007 đối với việc quản lý hành nghề kế toán (sau khi Thông tư số 72/2007/TT-BTC ngày 27/6/2007 có hiệu lực), từ năm 2008 đối với các công việc cập nhật kiến thức cho người hành nghề kế toán và kiểm tra chất lượng dịch vụ kế toán các doanh nghiệp, cá nhân hành nghề kế toán. Do mới thực hiện các công việc được chuyển giao

nên chưa có đủ cơ sở đánh giá một cách toàn diện.

#### Kết quả thực hiện các trách nhiệm do Bộ Tài chính chuyển giao cho VAA và VACPA theo Quyết định số 47

Thứ nhất, việc chuyển giao công việc quản lý nhà nước thuộc trách nhiệm của Bộ Tài chính cho các Hội nghề nghiệp kế toán, kiểm toán là kịp thời và theo lộ trình phù hợp.

Thứ hai, về kết quả thực hiện các công việc được chuyển giao:

Về cơ bản VACPA đã và đang triển khai thực hiện tốt, có hiệu quả các công việc do Bộ Tài chính chuyển giao. Trong 3 năm qua, để thực hiện được các công việc Bộ Tài chính chuyển giao, VACPA đã hình thành được tổ chức bộ máy với các quy chế hoạt động theo mô hình của tổ chức nghề nghiệp quốc tế. Bước đầu VACPA đã góp phần nâng cao chất lượng và uy tín KTV hành nghề thông qua hoạt động cập nhật kiến thức, tư vấn chuyên môn, kiểm soát chất lượng, quản lý hành nghề và quan hệ quốc tế. **KT**



Tranh: Nguyễn Hoàng Xuan Vinh